

Підсумковий документ конференції

ОДЕСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ

Рекомендації щодо подолання перешкод в отриманні доступу до ідентифікаційних документів та свідоцтв про реєстрацію актів цивільного стану для ромів в Україні

Учасники *Круглого столу з питань доступу ромів в Україні до ідентифікаційних документів та свідоцтв про реєстрацію актів цивільного стану* (30-31 травня 2017 р., Одеса), організованого Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини (ОБСЄ/БДПІЛ) у співпраці з Державною міграційною службою України (ДМС)¹ розробили наступні рекомендації для органів влади України з метою визначення потреб уразливих верств ромської та інших громад в отриманні свідоцтв про реєстрацію актів цивільного стану та ідентифікаційних документів (особистих документів)².

А: Внесення змін до законодавства

1. Внести зміни до існуючих нормативно-правових актів, що перешкоджають доступу ромів до ідентифікаційних документів та свідоцтв про реєстрацію актів цивільного стану, зокрема, стосовно:

- забезпечення доступу до безоплатної правової допомоги для ромів без особистих документів;
- звільнення від оплати мита/зборів за адміністративні та/або судові процедури, пов'язані з встановленням факту народження або видачі видачою свідоцтв про народження (за умови якщо документи були загублені чи вкрадені);

2. Опрацювати проблему відсутності засобів правового захисту у випадках усного відхилення заявок на отримання ідентифікаційних документів шляхом надання письмового підтвердження про прийняття або відхилення заяви у кожному окремому випадку;

3. Скасувати штрафи, які заявники зобов'язані сплачувати у випадках, коли вони не можуть отримати особисті документи відповідно до закону;

4. Передбачити альтернативні форми підтвердження особистості, окрім надання внутрішнього паспорту, хоча б для адміністративних процедур та процедур реєстрації цивільного стану з метою отримання особистих документів або встановлення факту народження на підставі відповідних законів;

¹ Рекомендації є тезами з обговорення питань учасниками круглого столу і вони не повинні тлумачитися як офіційні підсумкові рекомендації ОБСЄ або як офіційна позиція БДПІЛ чи будь-якої з країн-учасниць. Інформацію про подію можна знайти на веб-сторінці БДПІЛ: <<http://www.osce.org/odihr/320592>>.

² Рекомендації ґрунтуються на принципах міжнародного та регіонального законодавства з прав людини, зобов'язаннях ОБСЄ та прикладах передового досвіду країн Європи. У відповідності до Плану дій ОБСЄ 2003 року щодо поліпшення становища ромів та сінті в регіоні ОБСЄ держави-учасниці ОБСЄ зобов'язуються надати громадам ромів та сінті, як і для будь-яким іншим мешканцям можливість отримувати всі необхідні документи, включаючи свідоцтва про народження, ідентифікаційні документи та сертифікати медичного страхування. Спеціальні заходи, запропоновані Планом дій ОБСЄ, базуються на Міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. Стаття I, параграф 4 Конвенції: " Вжиття спеціальних заходів з виключною метою забезпечення належного прогресу деяких расових або етнічних груп чи окремих осіб, що потребують захисту, який може виявитися необхідним для того, щоб забезпечити таким групам чи особам рівне використання і здійснення прав людини та основних свобод, не розглядається як расова дискримінація за умови, однак, що такі заходи не ведуть до збереження особливих прав для різних расових груп і що їх не буде залишено в силі після досягнення тих цілей, заради яких вони були запроваджені ". Рада Міністрів ОБСЄ, Рішення № 3/03, " План дій із покращення становища ромів і сінті в регіоні ОБСЄ", Маастрихт, 1-2 грудня 2003 року, пункти 2, 87, <<http://www.osce.org/odihr/17554>>.

5. Забезпечити послідовне застосування адміністративних практик реєстрації актів цивільного стану та ідентифікації особи в Україні на міжобласному рівні органами ДМС та Департаментом державної реєстрації та нотаріату Міністерства юстиції України.

Б: Створити координаційний орган/технічну робочу групу

6. З метою спрощення та прискорення отримання доступу до особистих документів для ромів та інших уразливих груп суспільства у подібній ситуації, розглянути можливість створення координаційного органу (технічної робочої групи) у складі представників Міністерства внутрішніх справ / ДМС, Міністерства юстиції та Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, юристів-експертів та практиків, які надають правову допомогу ромам і забезпечують інформаційну підтримку, а також представників ромів та ГО, що мають досвід роботи з надання доступу ромам до особистих документів³.

Цей координаційний орган (технічна робоча група) повинен функціонувати на підставі меморандуму про взаєморозуміння між Державною міграційною службою України, Міністерством юстиції України та Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини. Координаційному органу (технічній робочій групі) слід поставити наступні завдання:

- картографування та аналіз масштабів наявних проблем ромів без особистих документів, приділяючи особливу увагу безпосередньо ситуації ромських жінок та внутрішньо переміщених ромів
- розробка конкретних пропозицій щодо внесення у законодавство та політичну стратегію змін, заснованих на аналізі попередньої діяльності;
- проведення систематичного та безперервного аналізу проблем доступу до документів, правових прогалин та виконання законів, що призводять до відхилень, накопичення складних або нерозв'язних справ, а також напрацювання рекомендацій та вказівок послідовності дій у різних випадках;
- розробка конкретних керівних принципів для уніфікації існуючої адміністративної практики, таких як: посібники, рекомендації та інструкції для вирішення справ, в яких бракує стандартних документів/доказів;
- консультування для відповідних органів про порядок дій у випадках, коли стандартні документи/докази для отримання внутрішніх паспортів та свідоцтв про народження відсутні;
- полегшення комунікації, координації та співпраці між різними зацікавленими сторонами на державному, обласному та місцевому рівнях, а також між громадянським суспільством, спільнотою ромів та міжнародними організаціями;
- підвищення обізнаності про важливість ефективних процедур для вирішення кожної окремої справи, пов'язаної з забезпеченням доступу до особистих документів;
- забезпечення взаємозв'язку у її роботі та обміну рекомендаціями з міжвідомчою робочою групою з реалізації Стратегії захисту та інтеграції ромської національної меншини до українського суспільства на період до 2020 року і її відповідних підгруп та з адміністративним органом, що опікується впровадженням Національної стратегії захисту прав людини в Україні;
- поширення інформації та проведення інформаційних та просвітницьких кампаній для ромів без особистих документів в Україні, особливо після впровадження нових

³ На підставі висновків та рекомендацій Експертного семінару, який відбувся у Києві в 2015 році. Підсумковий звіт Експертного семінару з питань доступу ромів в Україні до ідентифікаційних документів та свідоцтв про реєстрацію актів цивільного стану, 21 грудня 2015 року, доступний англійською та українською мовами на веб-сторінці БДПЛІ: <<http://www.osce.org/odhr/211996>>.

спрощених та прискорених процедур для отримання доступу до особистих документів для ромів;

- поширення інформації для проведення тренінгів та заходів з підвищення компетентності для державних службовців, урядових та судових центрів правової допомоги, а також (ромських) неурядових організацій, які надають правову допомогу, особливо після запровадження спрощених та прискорених процедур щодо отримання особистих документів для ромів.

В: Інформаційно-просвітницька робота та підвищення рівня обізнаності

7. Координування та проведення інформаційно-просвітницьких кампаній щодо важливості одержання ідентифікаційних документів та свідоцтв про реєстрацію актів цивільного стану для уразливих верств населення, зокрема, після запровадження спрощених та прискорених процедур з надання доступу до особистих документів.

Інформаційна кампанія повинна проводитись за участі представників ДМС, відділів реєстрації актів цивільного стану, ромської спільноти та громадянського суспільства, зокрема в місцях компактного проживання ромів та в навчальних закладах. Така інформаційна кампанія повинна бути спрямована на заохочення прийняття активної та реальної участі ромів у суспільному житті, а також на підвищення рівня обізнаності ромської спільноти щодо важливості отримання ідентифікаційних документів та свідоцтв про реєстрацію актів цивільного стану (свідоцтва про народження, паспорт громадянина Україна)

Ця кампанія повинна:

- бути розроблена у тісній співпраці з представниками ромської громади та громадськими організаціями;
- орієнтуватися як на ромську так і на інші громади, а також на посадових осіб, державних службовців та суддів;
- особливо бути направленою на вразливі групи населення ромів (наприклад, на ромських жінок, переміщених ромів, ромів без громадянства чи ромів, які перебувають під ризиком залишитись без громадянства);
- бути націленою на викорінення упереджень та дискримінації щодо ромської спільноти та на поширення досвіду позитивних прикладів та успішних випадків з надання ромам доступу до ідентифікаційних документів та свідоцтв про народження;
- розповсюджувати передовий досвід щодо доступу ромів до особистих документів та реєстрації народження серед державних службовців та інших відповідних зацікавлених сторін (шляхом організації скайп-конференцій, надсилання інформаційних листів регіональним та місцевим органам влади);

8. Запровадити місцеві мобільні підрозділи для вирішення різних правових питань та підвищення рівня обізнаності уразливих груп ромів, до яких мають входити представники ДМС та відділів реєстрації актів цивільного стану, ромської спільноти та громадянського суспільства, після впровадження нових спрощених та прискорених процедур щодо надання доступу до особистих документів для ромів.

Г: Навчання та підвищення компетентності

9. Запровадити систему тренінгів та заходів щодо підвищення компетентності для державних службовців та судової влади на основі стандартів прав людини та принципів антидискримінації та підтримувати обмін інформацією та досвідом, заходи з

підвищення компетентності для державних службовців, центрів правової допомоги та (ромських) неурядових організацій, які надають правову допомогу.

Д: Встановити відносини, засновані на довірі та співпраці, між владою, ромською громадою, громадянським суспільством та міжнародним співтовариством

10. Розробити та впровадити політику, програми та заходи, спрямовані на поширення активної та реальної участі ромів у громадському житті ромської громади. Ромські організації повинні працювати разом з місцевими, регіональними та національними органами влади у розробці заходів, що стосуються їх життя;

11. Налагодити постійний контакт з цивільними громадськими організаціями ромів, з метою забезпечення відповідності політичних ініціатив реальним потребам ромської спільноти;

12. Підтримувати регулярний зв'язок з громадою ромів щодо змін, покращень та позитивних результатів з питань доступу до особистих документів;

13. Розвивати співпрацю між відповідними урядовими органами, суб'єктами громадянського суспільства та міжнародною спільнотою для подолання перешкод з надання доступу до документів для ромів.